

BULGARİSTAN'IN ÜÇ DÖNEMİNDE YAŞAYAN MÜMIN ÖZER'İN ANILARI (1927-1950) *

Zeki ÇEVİK**

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, Bulgaristan'ın üç döneminde yaşayan bir kişinin anılarını değerlendirerek tarihe bir katkı sağlamaktır. Bu kişi 27 Mayıs 2014 tarihine kadar Bursa'da yaşayan Mümin Özer'dir. Bu tarihte kaybettiğimiz Mümin Özer aynı zamanda 85 yaşında Türkiye'de askere giden kişi olarak da popüler olmuştur. En yaşlı asker olarak yazılı ve görsel medyada yer almıştır. Anılarını Almanya'da işçi olarak çalışırken yazmıştır(1965). Eski harflerle kaleme alınmış dört büyük boy defter sayfasına yazılmış bu anılarda bizzat yaşanmış çok ilginç olaylar vardır. Bu olaylar Bulgaristan'ın üç döneminde ki uygulamalarına ışık tutacaktır. Özellikle Bulgar yönetiminin Türk azınlığa karşı tutum ve politikalarının açığa çıkmasına katkı sağlayacaktır.

1908 yılında Osmanlı Devleti'nden ayrılarak bağımsız olan Bulgaristan'da, 1944 yılına kadar Krallık rejimi vardı. II. Dünya Savaşı'nda ise Bulgaristan Nazi Almanya'sının işgaline uğramıştı(1941). Savaşın sonunda işgal el değiştirdi. 1944 yılında Rus Kızıl Ordusu marifetiyle Bulgaristan'da komünist rejim kuruldu.

Bu çalışmaya konu olan Mümin Özer de Bulgaristan'da Krallık rejimi döneminde doğmuştur(1927). Bulgaristan'da ki Alman işgali sırasında 14 yaşında rüştiye öğrencisi olan Mümin Özer, artık, ailesine ve diğer Türk azınlık mensuplarına yapılan haksızlık ve baskıları anlayıp değerlendirebilecek çağıdadır. O, 1944 yılından itibaren komünist rejim dönemini de 1950 yılına kadar yaşayıp görmüş ve bunları kaleme almıştır. Burada, özellikle Bulgaristan Türklerine, Bulgar yönetimlerince uygulanan baskı, zulüm, sürgün ve asimilasyon politikaları resmi istatistiklerle değerlendirilip, Mümin Özer'in anılarıyla karşılaştırıldı.

Sonuç olarak Mümin Özer'in yaşadıklarıyla, Bulgar yönetimlerinin uygulamalarının büyük ölçüde örtüştüğü görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Bulgaristan, Osmanlı Devleti, Mümin Özer, II. Dünya Savaşı, Türk Azınlığı.

*Bu makale Crosscheck sistemi tarafından taranmış ve bu sistem sonuçlarına göre orijinal bir makale olduğu tespit edilmiştir.

** Doç. Dr., Balıkesir Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, El-mek: zcevik41@hotmail.com

THE MEMORIES MUMIN OZER WHO EXPERIENCED THE THREE DIFFERENT PERIODS OF BULGARIA (1927-1950)

ABSTRACT

The aim of study is to make a contribution to the history by evaluating a person's memories who lived in three different periods of Bulgaria. That person is Mumin Ozer lived in Bursa until 27th May, 2014. Mumin Ozer who lost his life on this date also became popular as the sole person to enrol in the army at the age of 85. He was reported as the eldest soldier in printed and visual media. He wrote his memories while working a labourer in Germany(1965). There exist some interesting lived events taken to the pen with the old letters to the four large size books. These events shed light on Bulgaria's implementation in the third period. This study will particularly contribute to the attitudes of Bulgarian administration and policies towards the Turkish minority to be clearly known.

Being independent in 1908 by separation from the Ottoman Empire, Bulgaria had kingdom regime until 1944. In The World War II. Bulgaria had suffered Nazi occupation. Occupation changed hands at the end of the war. In 1944, with the help of Russian Red Army, Bulgaria communist regime was established.

Mümin Özer who was subject to this study was born in the Kingdom regime in Bulgaria (1927). Mumin Ozer who was a secondary (Rustie) student at the age of 14 during the German occupation is now adult enough to understand and evaluate the injustice and the oppression implemented to his family and other Turkish Minority members. Starting from 1944, he lived the communist regime period until 1950 and wrote his experiences. Here, the pressure, persecution, deportation and assimilation policy implementel by the Bulgarian Government to Bulgarian Turks were formally assessed by using statistical data, and compared with Mümin Özer's memories.

As a cosequence, it was seen that the imlementations of Bulgarian Government and the memories of Mumin Ozer substantially overlapped with each other.

Key Words: Bulgaria, The Ottoman Government, Mümin Ozer, II. World War, The Turkish minority.

Giriş

Göç, dini, iktisadi, siyasi, sosyal ve diğer sebeplerden dolayı insan topluluklarının hayatlarının tamamını veya bir bölümünü geçirmek üzere bir iskân ünitesinden, bir başkasına yerleşmek suretiyle yaptıkları coğrafi yer değiştirme hareketidir.¹ Modern dünyada I. Dünya Savaşı ve özellikle II. Dünya Savaşı'ndan sonra çeşitli terimlerle ifade edilen ve kategorilere ayrılan göç hareketlerinin Avrupa devletleri için önemli bir konu haline geldiği görülür.²

¹ Taylan Akkayan, *Göç ve Değişme*, (İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yay. 1979), 21.

² Ahmet Cevat Eren, *Türkiye'de Göç ve Göçmen Mes'eleleri*, (İstanbul: Nurgök Matbaası 1966), 11.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/10 Fall 2014

Türkler göç meseleleriyle XVIII Yüzyıl sonlarına doğru karşı karşıya kalmaya başlamışlardır. Türkiye'de göçmen meselesi Avrupa'dan daha önce başlamıştır. Bunun başlıca sebebi, Avrupa devletlerinin “*Şark Meselesi*”³ adını verdikleri ve genel olarak Osmanlı Devleti'ne karşı oluşturdukları politikalarıdır. Türklerin, önce Avrupa'daki topraklarından sonrada Anadolu'dan çıkarılması adeta Hıristiyan âleminin bir ideolojisi haline getirilmiştir. Böylece, Türkiye'ye ilk göç akınları da, başta Rusya⁴ olmak üzere Osmanlı Devleti'ne komşu olan devletlerin yayılma emellerinden doğan savaşlarla başlamıştır.

XIX. Yüzyılın son çeyreğinde başlayarak, XX. Yüzyıl boyunca Balkanlarda belki de en çok zulme uğrayan ve göç etmek zorunda kalan halkların başında Bulgaristan⁵ Türkleri gelir.⁶

³ “*Şark Meselesi*” terimi ilk defa 1815 Viyana Kongresi belgelerinde Osmanlı toprakları hedef alınarak geçmesine rağmen; yabancı kaynaklara göre genellikle Batılı güçlerin Türk İmparatorluğu (Osmanlı) ve onun nazarında İslam'a karşı tespit ettikleri ve uyguladıkları politikaların genel adıdır. Arslan Topçubaşı, *Batı ve Şark Meselesi*, Ankara: Gökçe Ofset 1997, 17-22. Kurat “*Şark Meselesi*”ni “*Türklerin Avrupa'dan koğulmaları işi*” olarak tanımlıyor. Akdes Nimet Kurat, *Türkiye ve Rusya(1798-1919)*, (Ankara: A.Ü. Dil ve Tarih Coğrafya Fak. Yay. 1970), VIII.

⁴ Rusya XVIII. Yüzyılın başlarından itibaren, özellikle Osmanlı Devleti'nin zayıflamasından da faydalanarak, önce Karadeniz'in kuzeyini ele geçirmek, sonra da Kafkaslara, Boğazlara ve Balkanlar'a kısacası Osmanlı sınırlarından güneye inmek politikasını gütmeye başlamıştı. Rusya'nın, bu amacını gerçekleştirme imkânını bulacağı 1768-1774 Osmanlı-Rus savaşından önce Kazan, Güney- Volga, Kuzey Kafkasya ve Don havâlisinde yaşayan Türk, Tatar ve Moğolları geniş bir tehcir siyasetine tabi tuttuğu ve Kazan'dan Azak'a kadar uzanan bölgede yaşayan Türklerden pek çoğunun Osmanlı Devleti'nin topraklarına göç ettiği bilinmektedir. Fakat Türkiye'ye kitleler halinde göçler 1787-1792 savaşları sonrasında başlamıştır. Nedim İpek, *Rumeli'den Anadolu'ya Türk Göçleri (1877-1890)*, (Ankara: Türk Tarih Kurumu Yay., 1994), 1-2.

⁵ Bulgaristan'ın kısa tarihçesi şöyledir: Bugünkü Bulgaristan topraklarına, M.Ö. 30'larda Traklar denilen bir kavim, bir süre sonra da Romalılar hâkim olmuştur. Altıncı yüzyılda İslavlar her tarafı yakıp yıkarak hâkimiyeti ele geçirmişlerdir. M.S. 680 yıllarında Karadeniz'in kuzeyinden Bulgar Türklerinin gelmesi ile Bulgar tarihi başlamıştır. On-Oğuz grubundan olduğu bilinen bu Türklerin kurduğu Büyük Bulgaristan 14. yüzyıla kadar varlığını devam ettirmiştir. Bu arada 11. yüzyıla kadar devam eden Birinci Bulgar Krallığı yıkılarak Peçenek, Guz ve Kumanlar (Kıpçak) vasıtasıyla İkinci Bulgar Krallığı kurulmuş, 1241 senesinde de Moğol istilasına uğramıştır.

Bulgaristan toprakları Birinci Murad Han zamanında (1326-1389) Osmanlılar tarafından zapt edilmeye başlamış ve 1400 yılı itibarıyla Bulgar Krallığı tamamen ortadan kaldırılmıştır. Bulgaristan'ı 500 yıl Osmanlılar idare etti. Osmanlı İmparatorluk merkezine yakın olması ve sefer yolu üzerinde bulunması sebebiyle Bulgar tüccarlara geniş imtiyazlar tanındı. Osmanlılar, diğer tebaalarında olduğu gibi Bulgarlara da dini yönden baskı siyaseti gütmədiler. Bulgarlar genellikle reaya adını taşıyan, vergiye tabi çiftçi sınıfları halinde kaldılar. Âdil idare ve imtiyazlı tüccar sınıfının bulunması ve benzeri müspet Osmanlı siyasetine rağmen, 17. yüzyıl ortalarında Bulgaristan'da haydut denilen çeteler türeyerek isyan etmeye başladılar ve her fırsatta düşman ordularıyla Osmanlılara karşı birleşmekten geri kalmadılar. Devam eden bu isyanlar karşısında Osmanlı hükümeti “Çorbacı Nizamnamesi” gibi bazı kanuni tedbirler alarak, Bulgaristan'da asayiş korumaya çalıştı. Tuna vilayetine başına bu maksatlarla getirilen ve geniş yetkilere sahip bulunan Mithat Paşa, Bulgaristan'a birçok hizmetler götürdü. 1876 yılı Aralık ayında İstanbul'da toplanan büyük devletler, Bulgaristan'da iki muhtar bölge teşkilini teklif ettiler. Rusya bunu kabul etmedi. Mithat Paşa ısrarla Rusya'ya savaş açmamız için direndi. Neticede Rusya'ya savaş açıldı (20 Nisan 1877). Bulgarlar Rus ordusuna katıldıkları gibi, Türklere karşı tedhiş hareketlerine de giriştiler.

1877-1878 Osmanlı-Rus harbinin sonunda Ayastefanos Antlaşması imzalandı (3 Mart 1878). Muhtar bir Bulgaristan idaresi kurulması kabul edilmişse de daha sonra Berlin Antlaşması'nda diğer büyük devletlerin baskısı ile Balkanlar ile Tuna arasında küçük bir Bulgar Prenslığı'nin kurulması şeklinde değiştirildi. Diğer bölgeler Romanya ve Sırbistan devletlerine bırakıldı. Bir süre sonra Rusya'nın mevcut Bulgar Prenslığı'nin idari ve içişlerine doğrudan karışması, Osmanlı hükümeti ile Avusturya ve İngiltere hükümetleri, Prenslığı Rusya'nın tahakkümüne bırakmak istememelerinden bu hususta büyük devletlerin nüfuz mücadeleleri başladı. Bir süre sonra Bulgaristan Prenslığında Prens Aleksandr idareyi ele alarak Bulgaristan birliğinin sağlanmasını temin etti ve tamamen Rusya'ya yaklaştı. Daha sonraki gelen idarecilerde iç ve dış ilişkilerin düzene sokulması gibi gelişmelerden sonra, 1904'te Türkiye aleyhine Sırbistan'la bir antlaşma imzaladı. 1908 İkinci Meşrutiyet'in ilanından sonra, 3 Ekim 1908'de tam bağımsızlığını ilan etti.

8 Eylül 1944 İhtilali'nden sonra Bulgaristan komünist rejimi kabul ederek Varşova Paketi'ne girdi. Rusya'da olan batıya açılma hareketleri, Bulgaristan'da büyük hızla yayıldı. Bir süre sonra, 35 senedir başta bulunan Cumhurbaşkanı Jivkov 10 Kasım 1989'da istifa etmek mecburiyetinde kaldı. 29 Aralık 1989'da ülkede bulunan Türklere yeniden kendi adlarını kullanma ve serbestçe ibadet etme hürriyeti tanındı. 10-17 Haziran 1990'da iki kademeli ve

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/ 10 Fall 2014

Bunun en önemli sebepleri arasında; bölgenin jeopolitik önemini, Çar Deli Petro'nun vasiyetnamesine göre oluşturulan sıcak denizlere inme hedefli klasik Rus politikalarını, bu çerçevede, önce Ortodoks Hıristiyanların himaye edilmesini, Fransız İnkılabı sonrasında da Panislawizm⁷ hareketlerinin körüklenmesini gösterebiliriz. Bu fikir, Rusya dışında doğmasına rağmen, Rusların bunu kendi emperyalist amaçlarına alet etmek istemeleriyle siyasi bir mahiyet kazandı ve "Panrussizme" dönüşmeye başladı.⁸ Bu Rus siyasetine zamanla Bulgarların da hedef olduğunu söyleyebiliriz.⁹ Böylece Bulgarlar da milli devletlerini kurmak üzere harekete geçerek, çeşitli faaliyetler yürüttüler ve nihayet kademe kademe kurulan Bulgaristan, burada yaşayan Türklere asimilasyon politikaları uygulamaya başladı.

Bu çalışmada, Bulgaristan'ın üç dönemini görüp yaşayan bir Bulgaristan Türkünün yaşayıp yazdıkları, o dönemlerin bilimsel verileriyle karşılaştırmalı olarak ele alınıp incelenmiştir.

Kaleme aldığı anılarına göre; Mümin Özer, 1927 yılında Bulgaristan'ın Darıdere Kazası'nın¹⁰ Yoğurtçular Köyü'nde doğmuştur. 1941 yılında ilkokulu bitirdikten sonra Mestanlı şehrinde¹¹ Rüştüye mektebine kaydolmuştur. 1944 yılında Bulgaristan'da krallık rejimi yıkılıp, yerine komünist rejim kurulmuştu. Her iki dönemde de ticaretle uğraşan babası ve akrabaları çeşitli baskı ve zulümlere uğrayan M. Özer, aile efradıyla birlikte, maceralı bir yolculuktan sonra 1950 yılında Türkiye'ye göç etmiştir. Bursa'ya yerleşen aile Türk vatandaşlığına geçmiştir. Bursa'da çeşitli işlerde çalışan M. Özer, 1965 yılında Almanya'ya işçi olarak gidip 16,5 yıl çalışmıştır. Hatıralarını ise 1965 yılında Almanya'da kaleme almıştır. Evli ve 7 çocuk babası olan M. Özer, 27 Mayıs 2014 Salı günü 87 yaşında Bursa'da vefat etmiştir.¹²

1932'den bu yana ilk defa yapılan çok partili seçimde 1943-1990 arasında Bulgaristan'ı idare eden Komünist Partisi (yeni ismi Bulgaristan Sosyalist Partisi) iktidar oldu. Bkz. http://www.turkcebilgi.com/ansiklopedi/bulgaristan_tarihi (internet erişim tarihi:14.07.2013). 2004 yılında NATO üyesi olan Bulgaristan,1 Ocak 2007'de de Avrupa Birliği'nin tam üyesi olmuştur. Bkz. <http://tr.wikipedia.org/wiki/Bulgaristan>(internet erişim tarihi:14.07.2013).

⁶Türk göç tarihinin en önemli halkalarından birini 1877-1878 göçleri teşkil eder ki, "Doksanüç Muhacereti" diye tarihimize geçen bu kitle göçlerine en çok Bulgaristan Türkleri maruz kalmıştır. N. İpek, A.g.e., 5, 22-29; Bu konuda geniş bilgi için bkz. Justin McCarthy, *Ölüm ve Sürgün*, Çev. Bilge Umar, (İstanbul: İnkılap Kitabevi Yay., 1998), 3. Baskı, 59-114. Aslında Osmanlı Devleti 1878 Berlin Antlaşması'na göre Balkanlarda gerekli ıslahatları yapacağını taahhüt ederek, bölgede oluşturduğu Rumeli Müfettişliği vasıtasıyla sosyal refahın artırılmasına çalışmıştır. Yakup Karataş, "Rumeli Vilayetleri Örneğinde Osmanlı Devleti'nin Çatışma Çözüm Politikaları/Ottoman Policies on Resolving the Conflicts with the Examples of Rumelia Provinces", *TURKISH STUDIES- International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic- ISSN:1308-2140*, (Prof. Dr. Ahmet Topaloğlu Armağanı -Tarih-), Volume 9/7, Summer 2014, www.turkishstudies.net, Doi Number:<http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.6371>, pp. 397-410.

⁷Bütün Slav toplumlarını bir siyasi birlik altında toplamak amacını güden Panslavizm, düşünce olarak XIX. Yüzyılın başlarında ortaya çıkmıştır. Slavcılık fikri, Rusya'nın dışında, Avusturya-Alman hâkimiyeti altında yaşayan Slav kökenli topluluklar arasında bu hâkimiyete bir tepki olarak gelişmiştir. Akdes Nimet Kurat, "Panslavizm", *AÜ. Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi*, C. 1, Sayı. 2-4; Aynı yazar, *Rusya Tarihi, Başlangıçtan 1917'ye Kadar*, (Ankara: Türk Tarih Kurumu Yay. 1987), 2. Baskı, 343; Hans Kohn, *Panslavizm ve Rus Milliyetçiliği*, Çev. Ağah Oktay Güner, (İstanbul: Kervan Yayınları, 1983), 15-16.

⁸ A. N. Kurat, A.g.m., 249; aynı yazar, *Rusya Tarihi*, 343; H. Kohn, A.g.e., 21, 113.

⁹ Ancak XVIII. Yüzyılın sonlarında, Avrupa'da gelişen milliyetçilik fikirlerinin Osmanlı topraklarına girmeye başladığı devirlerde Dünya, Bulgar milletinin varlığından henüz habersizdi. XVIII. Yüzyılın ikinci yarısından itibaren Paisiy, Sofroniy ve Petir Beron'un çalışmaları sonucu Bulgar milli bilinci uyanmaya başlamış ve Panslavizm akımından etkilenerek gelişmiştir. Halil İnalçık, *Tanzimat ve Bulgar Meselesi*, (Ankara: Türk Tarih Kurumu Yay., 1943), 17, 19-23; Bilal N. Şimşir, *Rumeli'den Türk Göçleri*, cilt. II (Ankara: Türk Tarih Kurumu Yay., 1989), 1. Basım, XXXIV.

¹⁰ Darıdere (Zlatograd); Kaza (1865)= Gümülcine (Sancak)= Edirne (Vilayet). Kaza (1919)= Gümülcine= Yunanistan; Tahir Sezen, *Osmanlı Yer Adları (Alfabetik Sırayla)*, (Ankara: T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Yay., 2006), 139.

¹¹ Mestanlı (Momcilgrad) ; Nahiye (1865)= Sultangazi (Kaza)= Gümülcine (Sancak)= Edirne (Vilayet). Kaza (1913)= Kırcaali (Sancak)= Bulgaristan; A.g.e., 373.

¹²Türkiye'nin en yaşlı askeri haberi ile 2012 yılında 85 yaşında gönüllü askerlik yapan Mümin Özer'in kişisel bilgilerini içeren belgeler **Eklr** bölümündedir.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/10 Fall 2014

Bulgaristan'da Türkler ve Mümin Özer'in Anıları

Bulgaristan Türkleri, XIX. Yüzyıl Türkiyesinin Tuna ve Edirne vilayetleri Türkleridir. Tuna Vilayeti, Tuna Nehri'nden Balkan Sıradağları'na kadar, Edirne Vilayeti de Balkan Sıradağları'ndan Marmara Denizi'ne kadar uzanan toprakları kapsıyordu. Buralarda yaşayan Türk halkının "Bulgaristan Türkleri" haline gelişi, bu iki vilayet üzerinde Bulgar devletinin kuruluş genişlemesiyle, üç aşamada olmuştur:

- 1- Önce 1877-78 Osmanlı-Rus Savaşı sonunda imzalanan 1878 Berlin Antlaşması ile Tuna Vilayeti'nin Sofya, Vidin, Rusçuk, Tırnova ve Varna sancakları üzerinde bir Bulgar Prensiği kurulmuş, böylece buraların Türk halkı anavatandan koparılmıştır.
- 2- Aynı antlaşma, Edirne vilayetinin Filibe (Plovdiv) ve İslimye (Sliven) sancakları üzerinde imtiyazlı Doğu Rumeli vilayetini kurmuştu. 1885'de bu vilayet de Bulgaristan'a katılmış ve Anschluss'u (ilhâk) ile Doğu Rumeli Türkleri de Bulgar yönetimine katılmışlardır.
- 3- 1912-13 Balkan Savaşı sonunda Bulgaristan, Batı Trakya ve Rodoplar bölgesinde şu dokuz Türk ilçesini topraklarına katmıştır: Kırcaali, Eğridere, Koşukavak, Daridere, Mestanlı, Ortaköy, Dövlên, Paşmaklı, ve Nevrokop. Bu bölge yüzde doksanlara varan oranda Türk'tü. Buralardaki Türkler de Bulgar vatandaşı oldular.

Berlin Antlaşması'yla kurulan Bulgaristan 63 bin kûsur km karelik bir prenslikti. 1885'te 96.000, 1913'te 103.000 ve daha sonra 111.000 km karelik bir devlet olmuştur. Bulgaristan, böylece Türkiye zararına safha safha büyüdükçe, parça parça Türk nüfusunu da boyunduruğu altına almıştır. En son, 1940'ta, Güney Dobruca toprakları da Romanya'dan alınıp Bulgaristan'a verilmiş, buraların Türk halkı da toprakla birlikte Bulgaristan'a geçmiştir.¹³

Mümin Özer'in Bulgaristan'da yaşadıklarıyla, o dönemdeki Türk toplumunun nüfusu, sosyo-ekonomik, eğitim ve kültür hayatını karşılaştırmalı olarak şöyle değerlendirmek mümkündür:

Nüfus:

Tablo 1 Sayım Yıllarına Göre Bulgaristan'da Türk ve Müslüman Nüfusu Şöyledir:

Sayım yılları	Türk nüfus	Müslüman nüfus
1887	602.331	676.212
1892	569.728	643.258
1900	539.656	643.300
1905	505.439	603.084
1910	504.560	603.084
1926	577.555	825.774
1934	618.268	821.298
1956	656.028	? ?

Kaynak: Bilal N. Şimşir, *Bulgaristan Türkleri*(1978-1985), (Ankara: Bilgi Yayınevi 1986)

1956 yılına kadar "Türk" ve "Müslüman" nüfus ayrıca gösteriliyordu. Müslüman nüfusun içinde Pomaklar, Tatarlar, Müslüman Çingeneler de yer alıyordu. Bulgarlar 1956'dan sonra Türk ve Müslüman nüfusu açıklamaz oldular.

¹³ Bilal N. Şimşir, *Bulgaristan Türkleri*(1978-1985), (Ankara: Bilgi Yayınevi 1986), 17.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/ 10 Fall 2014

1935-1940 yılları arasında Krallık Bulgaristan'ından 95.494 Türk göç etmiş, ancak doğumların çok olması sebebiyle Türk nüfus azalmamıştır. İkinci Dünya Savaşı yıllarında ve savaştan hemen sonraki dönemde Bulgaristan'dan Türk göçleri pek azaldı. 1941-1949 yılları arasında Bulgaristan'dan anavatan Türkiye'ye sadece 14.390 Türk göçmen geldi.

Bunun başlıca sebebi Bulgaristan'da 1944'de kurulan komünist yönetimdir. Krallık döneminde Türklere yönelik baskılar olmakla birlikte komünist dönemdeki kadar sistemli, planlı ve şiddetli değildi. Bu durumu, her iki dönemi Bulgaristan'da yaşamış olan Mümin Özer de anılarında teyit etmektedir:

“1944 senesinde kızıl komünist idaresi Bulgaristan'ı ele aldı. Vaziyet temelli kötüleşti. Dükkânımızı, servetimizi ve hürriyetimizi elimizden aldılar. Devletin emrinde bir köle gibi çalıştırdılar. Seneler ah vah ile geçiyordu. 1948 senesinde (doğrusu Ekim 1949 olmalı.) bir gece yarısı evimizin etrafı makineli polislerle sarılmış, sabahın olmasını bekliyorlardı. Fakat bizleri uyku tutmuyordu. Nihayet şafak sökmeye başladı. Evimizin kapısı çalındı. Bize bir acı haber verdiler. Ağabeyimi bütün ailece birlikte eski (kuzey) Bulgaristan'a sürgün götüreceklermiş. Ev halkımız hıçkırıklarla ağlayarak komşularımızı uyandırdı. Duyan geliyor, halimizi görüyor, onlar da ağlıyordu. O gün kalemlerin yazamayacağı bir gündü. Unutamıyorum o günü ben, daima hayalimde canlanıyor o gün. Ağabeylerimin hazırlıkları bitmişti. Kızıl idarenin üç ağır makineli polisi 8 nüfus ağabeyim ve aile efradını aralarına aldılar, köyümüzden ayrıldılar. Polisler hiçbir komşumuzu ağabeylerimin yanına (Özer 1965 El Yazması Notlar: 1) yaklaştırmıyorlardı. Polislerin gözlerinde canavarca bir bakış vardı, kim yaklaşılabirdi onlara. Köyden biraz ayrıldıktan sonra köyümüzün ilkokulu yanında yüzlerce yakın köylü kardeşlerimizin toplandığını gördük ve okula yaklaştık. Ağabeyimin 10 yaşında bir kızı vardı. Nasılsa polislerin arasından fırlayarak okula doğru koştu. Okulun beton direğine sarıldı. Polisler yetiştii, kızcağızı direktten koparmaya çalışıyorlardı. Kızcağız ayırmayın beni sevgili okulumdan diye haykırıyordu. Bu kızcağız orada olan bütün köylü kardeşlerimizi ağlattı. Kızı aralarına alarak yola devam ettiler. Yarım saat sonra karakolun yanına vardık. Orada birçok köylerden de getirilen sürgün gidecek ailelerle karşılaştık. Hepsini açık kamyonlara doldurdular. Ve bir daha memleketine dönmek şartıyla bizlerden uzaklaştırdılar. Eski Bulgaristan'ın Elena(?) kazasının bir köyüne yerleştirmişler. Oranın emniyet müdürü bütün sürgünleri bir alana toplamış, ‘artık sizin yaşayacağınız memleket burasıdır, daima polis kontrolü altındasınız’ demiş. Köyde çalışacak, para kazanacak bir iş yeri yok imiş. Böylece perişan vaziyette tam bir buçuk sene geçti.

Mümin Özer'in bu yalın ifadeleri komünist rejimin muhalif gördüğü Türk ailelerine çocuklara varıncaya kadar ne kadar acımasız davrandığının somut örneğini teşkil etmektedir. Bu uygulamaların gelişigüzel ve tesadüfî olmadığı aksine planlı ve bir program dâhilinde yapıldığı aşağıda işlenen ve Bulgar kaynaklarına dayalı bilimsel verilerle de paralellik arz etmektedir.

Bir çiftçi çocuğu olduğunu belirten Mümin Özer, Krallık rejiminin uygulamalarını da şöyle anlatıyor:

“1939 senesinde babamı ve birçok ileri görüşlü milliyetçi Türkleri Bulgar hükümeti sürgün götürdü. Rahmetli Salih Omurtag Paşa Edirne'de bir manevra esnasında Bulgar topraklarına girmişti. Türk hükümetinin emriyle geriye çekildi. O günkü hükümetin sert notası sayesinde babamları tekrar geriye gönderdiler.”

Bu dönemde Bulgar hükümetinin Türklere yönelik diğer icraatları hakkında da şunları not etmiş:

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/10 Fall 2014

“Birçok genç kardeşlerimizi de askeriye kışlalarında bir köle gibi, işkence yaparak çalıştırdılar. Kimisine kızgın sıcak tuğla taşıttılar. Kimisini at arabalarına koşup araba çektirdiler. Kuvveti yetmeyip çekemeyenlerin, uçları çivili sopalarla canlarını acıttılar.”

Mümin Özer'in bu yaşadığı ve bizzat şahit olup kaleme aldıklarına göre Bulgar yönetimleri gerek faşist Bulgar krallık hükümetleri, gerekse komünist yönetim, Bulgaristan'da milliyetçi ve kültürel açıdan bilinçli Türk ailelerini hedef seçmektedirler. Nitekim Mümin Özer'in babası Krallık, ağabeyi ise komünist rejim dönemlerinde sürgün edilmişlerdir.

1950-1951 yıllarında Bulgaristan'dan büyük bir Türk göçü olmuş, iki yıldan az bir zaman içinde 154 bin Türk- Müslüman anavatan Türkiye'ye göç etmiş, daha doğrusu tehcir edilmiştir.¹⁴ Bu uygulamanın iki yönlü gerekçesi vardır: Birincisi Bulgaristan'daki komünist rejimin Türk nüfusun artışına bu yolla engel olmak istemesi. İkincisi de 14 Mayıs 1950 genel seçimleriyle iktidara gelen Adnan Menderes Hükümeti'nin -Bulgar Hükümeti'nin 10 Ağustos 1950'de Türkiye'ye verdiği bir nota ile 10 Kasım 1950'ye kadar Bulgaristan'da yaşayan 250 bin Türkü Türkiye göndermek istemesiyle başlayan karşılıklı restleşme sonucu¹⁵- Bulgaristan'daki baskı ve zulümden hiç değilse bir kısım soydaşını kurtarmak istemesidir.

Mümin Özer komünist dönemde sürgün edilen abisinin bu zorunlu göç ile Türkiye'ye geldiğini şöyle veriyor:

“...Ahiret makamı cennet olsun, rahmetli Adnan Menderes Türkiye'de Demokrat Parti'nin Başbakanı olarak devlet idaresini ele aldı. İlk hedefi Bulgaristan'daki Türk ırkdaşlarını öne almaktı. Ve Bulgar hükümeti ile anlaşma yaptı.(*Aslında bir antlaşma yoktur.*) Bulgar hükümeti ilan etti. Kim Türkiye'ye gitmek isterse gidebilir. Bu sevinçli haberi alan ağabeyim derhal müracaatını yapmış ve 15-20 gün içinde pasaport işlemlerini yaptırmış. Alınacak yardım ile Anavatana katılmıştı.”

Burada ele aldığımız Özer ailesi de bu göç dalgasında anavatana gelmişlerdir.¹⁶ Mümin Özer, ağabeyinin Türkiye'ye göçünden sonra babasının da pasaport için başvurduğunu, birçok zorluklara rağmen yılmadığını ve sonunda işlemleri ve hazırlıkları bitirdiklerini yazdıktan sonra anavatana göçü anlatıyor:

“ 1 Kasım 1950 tarihinde ecdadımızın mezarlarını Bulgar topraklarında bırakmaya mecbur kalarak, ırkdaşlarına kucak açan anavatana doğru hareket ettik. Bir açık kamyonunda üç Türk ailesi olarak yola çıktık. Yirmi dakikalık bir gidişten sonra yüksek bir dağın tepesine tırmandık. Yanımızdaki 65 yaşındaki ihtiyar Yusuf Ağa ve ailesi ağlamaya başladılar, artık bir daha memleketimizi göremeyeceğiz, çünkü tepenin arkasına geçince memleket görülmecekti. Rahmetli babama da sen de bak diyorlardı. Fakat babamın o memlekette canı yanmıştı ve sürgün gitmişti. Ve oğlunu ve torunlarını sürgün götürmüşlerdi. Hürriyetini, servetini elinden almışlardı. Zerre kadar o memlekette yaşama hevesi kalmamıştı. Yüksek sesle haykırmaya (Özer 1965 El Yazması Notlar: 2) başladı: ‘Anavatana gidiyoruz’. ‘Hazreti Ömer, hazreti Ali götürüyorum’ diye sesleniyordu. Çünkü Ömer, Ali isminde iki torunu vardı. İhtiyar

¹⁴ B. N. Şimşir, A.g.e., 17

¹⁵ Bilal N. Şimşir, “Bulgaristan Türkleri ve Göç Sorunu”, *Bulgaristan'da Türk Varlığı, Bildiriler*, (7 Haziran 1985), (Ankara: Türk Tarih Kurumu Yay., 1992, 58-61. Bu sorun 1953 yılına kadar devam etmiştir. Erik Jan Zürcher, *Modernleşen Türkiye'nin Tarihi*, (İstanbul: İletişim Yay., 2001), 11. Baskı, 344.

¹⁶ Özer ailesinin Edirne'den Türkiye'ye giriş tarihi 21. 12. 1950'dir.(M. Özer 1965: El Yazması Notlar: 4)

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/ 10 Fall 2014

komşumuz Yusuf Ağa'ya dönerek, 'komşu niye ağlıyorsun, sevinmen gerek, buradan kurtuluyoruz.' İki saat gittikten sonra bize yakın bir tren istasyonuna geldik. Eşyalarımızı kamyondan indirdik. İstasyonda bilet gişesine gidip, sıraya girdim. Benden önce iki kişi vardı. O sırada telefon çaldı, bilet veren memur telefona koştu. Konuşmayı bitirdi, gişeye geldi. 'Paydos, bilet vermek yasak, Türk hudut kapısı kapanmış.' dedi. Bazı arkadaşlar, gidelim evimize, hudut açılıncaya kadar evimizde duralım. Babam 'artık o memleketi görmek istemiyorum, nefret ediyorum o memleketten' diyordu. İstasyona yakın bir köye yerleştik. Tam 52 gün orada kaldık. Nihayet Türk hudut kapısı açılmış, Mustafapaşa'ya kadar tren biletlerimizi aldık. 4 gün orada samandan yapılmış barakalarda yattık. Sıramız geldi, nihayet bir sabah güneş bir mızrak boyu yükseldikten sonra da bir trenin uzun uzun düdüğü çaldığını işittik. Birden yeşillikler arasından uzayıp gelen ay yıldızlı vagonlarını arkasına takmış, önde kömürle çalışan 2 lokomotif çuf çuf yaparak, sizleri almaya geliyor dermiş gibi. Sonra tren yavaşladı ve istasyondaki yerini aldı. Bizler bir taraftan sevinç gözyaşlarımızı silerek, vagonlardaki ay yıldızı seyrediyorduk. O sırada babam bana seslendi: 'oğlum gel artık gidiyoruz' dedi. Gümrük kontrolünden geçtik."

Mümin Özer, hudut kapısında Türk bayrağını ve askerini görünce ne kadar heyecanlanıp duygulandıklarını da şöyle kaleme almış:

"Trene bindik. Tren gerçi Türkiye treni idi, fakat hala inanamıyordum, korkuyordum. Mustafapaşa'dan hareket ettik, Yunanistan'a girdik, Bulgaristan'dan kurtulmuştuk. Fakat şimdi de Yunan topraklarında biz orada da korkuyorduk. Belki Türk hududu kapanır, burada kalırız diye korka korka Edirne'ye yaklaştık. Bir ara rahmetli babacığım coşmuş, pencereye uzanmış bizlere sesleniyordu: 'çocuklar şimdi bayrağımız görülecek'. İlk defa kim bayrağımızı görebilecek diye yarış yapıyorduk. Ne çare ki ilk defa 63 yaşında olmasına rağmen bayrağımızı babam gördü. Çünkü II. Dünya Harbi'nde asker iken oralarını biliyormuş. Az bir mesafeden sonra Meriç köprüsünde dalgalanan ay yıldızlı şanlı bayrağımızı ve altındaki vatan bekçisi Mehmetçiği görünce sevinç gözyaşları döktük. Köprüyü geçtik. Bütün korkularımızı geride bıraktık. (Özer 1965 El Yazması Notlar: 3) Biraz gittikten sonra (21.12.1950) tarihinde, şehit kanlarıyla sulanmış aziz vatanın topraklarına, Edirne garajına ayak bastık. Bizleri bağrına basan vatandaşlarımız ve hükümetimiz memurları bizleri bir misafir gibi karşıladılar. Hasta çocuk ve ihtiyarları hiç incitmeden ellerinden tutup trenden indirdiler. Askeriye kışlası misafirhanesine yerleştirdiler. 3 gün orada kaldık. Oradan yeşil Bursa'ya iskân edildik ve Bursa'ya yerleştik." (Özer 1965 El Yazması Notlar: 4)

Özer, bundan sonra 1965 yılında Almanya'ya işçi olarak gidişini anlatıyor. Tabii 15 sene önceki gibi, Meriç köprüsündeki Türk bayrağını görünce, o günleri hatırlayıp, tekrar ağladığını belirtiyor.

Sosyo-Ekonomik Hayat:

Bulgaristan'da komünist rejimin başlaması, Bulgaristan Türklerinin sosyo-ekonomik hayatı bakımından bir dönüm noktası sayılır. 1944 öncesi sosyal hayata baktığımızda, Türkler, Bulgarlardan her bakımdan ayrı ve uzak, kendi içlerine kapanık bir toplumdur. İki halk arasındaki ilişkiler asgari düzeydedir. Türkler, çoğunlukla ayrı bölgelerde, ayrı köylerde, ayrı mahallelerde yaşıyordu. Türklerle Bulgarların karışık olduğu yerlerde de Türklerin iş yerleri, eğlenme dinlenme yerleri, eğitim öğretim kurumları ve tabii ibadethaneleri Bulgarlarınkinden ayrı idi. Dil, din, gelenek, görenek bakımlarından olduğu gibi, çalışma, dinlenme, eğlenme, yeme- içme, giyim kuşam bakımlarından da Türkler apayrı ve oldukça muhafazakâr bir toplumdur. Bulgar çoğunluğu içinde azınlık olmanın da yarattığı toplu bir bilinçle, Türk-İslam cemaati, kendi yaşayış biçimini

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/10 Fall 2014

titizlikle korumak, Bulgarlardan uzak durmak konusunda pek duyarlıydı. Ancak kentlerde Türklerle Bulgarlar arasında bir iş ilişkisi vardı. Oralarda bile Türklerle Bulgarlar arasında karşılıklı evlenmeler söz konusu değildi.¹⁷

Yeni rejim, Türklerin içe dönük, kapalı hayatını da alt üst etmiştir. Ekonomik kaynaştırma veya eritme yoluyla, karşılıklı sosyal ilişkiler en köylere kadar genişletilip derinleştirilmiştir. Artık Türklerle Bulgarlar aynı kooperatiflerin üyesi, işçidirler. Aynı kazandan yemek yerler, aynı fırından ekmek alırlar. Artık Türkün kendi tarlası, bağı, bahçesi yoktur. Köylerde tarlalar arasında sınırlar kalktığı gibi sosyal ilişkiler arasındaki duvarlar da yıkılmıştır. Kentlerde de çeşitli zanaat ve meslek sahipleri, kooperatifler içinde kaynaştırılmıştır. Türklerin artık kendi dükkânı, atölyesi, işletmesi olmadığı gibi sosyal hayatı da yok denecek kadar azalmıştır.

Nitekim bu dönemi yaşayan Mümin Özer de mal ve mülkleri ile hürriyetlerini kaybedip köle muamelesi gördüklerini net olarak belirtiyor:

“...1944 senesinde kızıl komünist idaresi Bulgaristan'ı ele aldı. Vaziyet temelli kötüleşti. Dükkânımızı, servetimizi ve hürriyetimizi elimizden aldılar. Devletin emrinde bir köle gibi çalıştırdılar. Seneler ah vah ile geçiyordu..”.

Tarım ve meslek kooperatifleri içinde kaynaştırılanlardan artakalan Türk nüfusu, özellikle gençler, başka bölgelere, başka sektörlere kaydırılmakta, Bulgar çoğunluğu içine serpiştirilmektedirler. Eritme politikasında bu yöntem daha başarılı görülmüştür.¹⁸

1948-1950'li yıllarda toplu nüfus kaydırmaları politikası da uygulandı. Temmuz 1948'de Rodoplar bölgesinden 50 vagonluk 5 katar Türk Dobruca'ya; Ekim 1949'da Mestanlı, Koşukavak, Darıdere bölgelerinden 28 katar vagon Türk ailesi Kuzey Bulgaristan'a¹⁹; Eylül 1950'de yine Koşukavak'tan 63 yük vagonu dolusu Türk ailesi Troyan, Razgrad ve Şumnu köyelerine sürüldü. Fakat Türkleri eritme politikasında bu sürgünlerin pek etkili olmadığı görüldü. Daha sonra tekrar Türkleri Bulgar çoğunluk içine serpiştirme politikasına dönüldü.

XIX. Yüzyılda, Tuna ve Edirne vilayetleri, ekonomik bakımdan Türkiye'nin en ileri bölgelerindendi. Buralarda yaşayan Türkler de ekonomik açıdan Bulgarlardan üstündü. İşlenebilen toprakların yüzde 70 kadarı Türklerin elinde idi.

1877-78 savaşı bu durumu altüst etti. Tuna ve Edirne vilayetlerinde meskûn Türklerin 500.000'i “93 Muharebesi” de denilen bu savaş esnasında ya katledilmiş veya açlıktan ve hastalıktan vefat etmiştir. Bu katliamdan veya hastalıktan kurtulabilen bir milyonu aşkın Müslüman Türk ahali canlarını kurtarmak amacıyla göçmek mecburiyetinde kalmıştır.²⁰ Türklerin tarlaları, bağları, bahçeleri, hatta evleri ve hayvanları, Bulgarlar tarafından geniş ölçüde yağma edildi. Rusların deyimiyle Bulgaristan'da bir “Toprak İhtilali” (Agrarniy perevorot) yapıldı. Yerlerinde kalan Türkler, nüfusça, bir azınlık durumuna düşürüldükleri gibi, ekonomik bakımdan da yoksul ve zor durumda bırakıldılar. Bu durum uzun yıllar sürdü ve Türklerin belini doğrultmalarına fırsat verilmedi. 1879-1949 yılları arasında Bulgaristan Türklerinin yüzde 80 kadarı küçük çiftçi olarak kaldı. Kasabalardaki Türkler de küçük zanaatlarla uğraşıyorlardı. Sanayici, tüccar, işadamı olabilen Türklerin sayısı yüzde 1 kadardı. Küçük çiftçi zümresi, kendi kendine yeter sayılabilecek bir durumda idi. Bir çeşit kapalı aile ekonomisi vardı.

¹⁷ B. N. Şimşir, *Bulgaristan Türkleri(1978-1985)*, 17.

¹⁸ Ahmet Şerif Şerefli, *Bulgaristan'daki Türkler(1879-1989)*, (Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yay. 2002), 9-11.

¹⁹ M. Özer buna “Eski Bulgaristan” diyor. Özer ailesi de bu kafilenin içindedir. M. Özer yanlış hatırlayarak bu sürgünün 1948 yılında olduğunu kaydetmiş. Özer, *El Yazması Notlar:1*

²⁰ N. İpek, *A.g. e.*, 40.

Komünist rejimde bu durum tarihe karıştı. 1949-1956 yıllarında Bulgaristan'da bütün topraklar kolektifleştirildi. Bu, en çok Türkleri ezdi. Çünkü Türklerin yüzde 80 kadarı küçük çiftçi idi. Topraklar, "Tarım Emek Kooperatif İşletmesi" kelimelerinin Bulgarca baş harflerinden oluşan TKZS (Tekezese) biçiminde örgütlenmiştir. Ekonominin diğer kollarında da kooperatifleştirme veya devletleştirme, bütün Bulgaristan halkını kapsayacak şekilde yürütülüp tamamlanmıştır. Ancak Türkler bu yeni düzende "ikinci sınıf" durumuna düşürülmüşlerdir.²¹

Eğitim ve Kültür:

Osmanlı döneminde Rumeli'nde modern Türk okulları, Tanzimat yıllarında(1839-1876) açılmaya başlamıştır. Özellikle Islahat Fermanı'nın (1856) ilanından sonra hızlı bir gelişme göstermiştir. 1875 yılında Tuna vilayetinde, 2700 sübyan mektebi, 150 medrese ve 40 rüştiye vardı.⁹³ Harbi (1877-78 Osmanlı-Rus) eğitimde de Türkler için bir yıkım oldu. Balkanlarda 1500 kadar Türk Okulu yakılıp yıkıldı, Türk öğretmenlerin büyük çoğunluğu göç etti.²² Vakıf malları da yağma edildiğinden, Türk okullarının gelir kaynakları iyice azaldı. Bulgaristan'da Türk eğitimi 1885'lerden sonra biraz kendini toparladı. Bulgar istatistiklerine göre Bulgaristan'da Türk okul, öğretmen ve öğrenci sayısı şöyledir:

Tablo:2 *Bulgaristan'da Türk Okul, Öğretmen ve Öğrenci Sayısı:*

Ders Yılları	Okul Sayısı	Öğretmen Sayısı	Öğrenci Sayısı
1894/95	1.300	1.516	72.582
1895/96	1.341	1.549	75.160
1907/08	1.234	1.566	63.516
1909/10	1.222	1.522	63.033
1921/22	1.713	2.113	60.540
1923/24	1.688	2.350	77.559
1949/50	1.199	3.037	100.276

Kaynak: Bilal N. Şimşir, *Bulgaristan Türkleri(1978-1985)*, (Ankara: Bilgi Yayınevi 1986)

Bulgaristan Türk okulları özel okul statüsünde idiler. Okulları Türk cemaati açar, yönetir ve yaşattı. Öğretmen atamasını da cemaat yapardı. Bulgar yetkililer sadece Türk azınlık okullarını denetlerlerdi. Türk okullarında eğitim Türkçe idi. Daha sonra ortaokullarda Bulgarca da gösterilmeye başlandı. Ancak yine de eğitimin temeli Türkçe idi. Bulgaristan Türk okulları, Türkiye'deki eğitim sistemine paralel bir gelişme gösteriyordu. Mesela; Türkiye'de Harf İnkılabı yapınca, Bulgaristan Türk okullarında da 1928/29 ders yılında yeni Türk harfleriyle eğitime geçilmiştir. Fakat Bulgaristan, Prenslik ve Krallık dönemlerinde Türk okullarına çeşitli baskı ve zorluklar çıkarılmıştır. Buna rağmen Türk okulları bir çeşit özerkliklerini 1940'lara kadar sürdürdü ve korudu.

Bu çalışmada anılarını ele aldığımız Mümin Özer'in tahsil hayatının bir kısmı II. Dünya Savaşı yıllarına rastlar. O, 1941 yılında ilkokulu bitirdikten sonra, Mestanlı Rüştiye okuluna yazılır. Aynı yıl Alman orduları Bulgaristan'a gelmiştir. 1944 yılına kadar Alman ordularının denetiminde kalacak olan Bulgaristan'da o günler notlarda şöyle anlatılmıştır:

²¹ B. N. Şimşir, A.g.e., 20-23.

²² Osman Keskiöğlü eserinde, son dönem göçleriyle Bulgaristan'dan Türkiye'ye gelen din adamı, öğretmen, idareci, gazeteci ve yazarlardan oluşan tespit edebildiği 20 kişiyi özgeçmişleriyle vermiştir. Osman Keskiöğlü, *Bulgaristan'da Türkler (Tarih ve Kültür)*, (Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay. 1985), 164-193; 1879-1989 yılları arasında Bulgaristan'da Türk varlığı mücadelesini yürüten kişi ve kuruluşlar hakkında geniş bilgi için bk. A.Ş. Şerefli, A.g.e., (tüm eser)

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/10 Fall 2014

“1941 senesinde ilkokulunu bitirdim. Mestanlı Rüştüye okuluna yazıldım. Okulum devam ederken dost Alman askerleri Mestanlı şehrine geldiler. Okulumuz askeriye karargâhı yaptılar. Şehir dışına binlerce çadırlar kurdular. Biz talebeler kırlarda, ağaç köklerinde okulumuza devam ediyorduk. Tatil günlerinde Alman askerlerine çikolata satıyordum. Okul ihtiyacımı temin ediyordum. Bir gün Bulgar sivil polisi beni yakaladı. Elimdeki çikolata kutusunu aldı ve bana bir tokat attı. Gidiyordu, ben ise hüngür hüngür ağlıyordum. Benim bu acıklı halimi gören bir Alman yedek subay askeri polise yaklaştı. Tabancasını çekti. Bir şeyler söyledi. Polis tekrar yanıma geldi. Çikolata kutusunu bana verdi. Polis gitti. Alman askeri yanıma geldi. Elini omzuma attı. ‘Muhammeden gut kamarat’(?) dedi ve satmama devam etmemi söyledi. Devam ettim. Üç sene sonra rüştiye tahsilimi bitirdikten sonra babamla manifatura dükkânında çalışmaya başladım. Bazen de tarlada çiftçilik işlerinde çalışıyordum.”

1944 yılında başa geçen Komünist Bulgar rejimi önce Türk okullarına geniş haklar ve özgürlükler tanıyacağını vaat etti. Fakat bunun bir aldatma olduğu kısa sürede anlaşıldı. Mesela, 1960 yılında Bulgaristan'da 112.733 Türk çocuğu okula gidiyordu. Bunlardan sadece 800 Türk çocuğu anadiliyle biraz öğrenim görebiliyordu. 1966 yılında Bulgaristan'da okula giden Türk çocuklarının sayısı 150 bini aştı. Ancak bunların hepsi Bulgarca eğitim görüyordu. Türkçe eğitim temelli yasaklandı.

Türk çocuklarının, yuvalar ve çocuk bahçeleri yoluyla Bulgarlaştırılmasına gidildi. 3-6 yaşındaki çocukların alındığı yuvalarda Türk çocuklarını özel yetiştirilmiş öğretmenler elinde Bulgarlaştırılmasına ağırlık ve hız verildi. Özellikle 1950'lerden sonra çocuk bahçelerine alınan çocuk sayısı yıldan yıla arttı. Bu sayı 1950'de 755 iken, 1954'te 12 bin, 1960'ta 25 bin oldu.

Eğitimin yanı sıra kültür hayatı da geriledi. Özellikle Bulgaristan Türklerinin anavatan Türkiye ile bağları koparıldı. 1934 yılına kadar Türkiye ile Bulgaristan Türklerini kültürel bağları çok kuvvetli idi. Türkiye'den kitap, dergi, gazete gönderilebiliyordu. İstanbul gazetelerinin Bulgaristan'ın köylerinde bile okuyucuları, aboneleri vardı. Bulgaristan'da çok sayıda Türkçe gazete ve dergi çıkıyordu. 1834 yılında başa geçen Bulgar faşist hükümetleri, bu kültür alışverişini engellediler. Yerli Türk gazetelerini kapattılar. Türkiye'den kitap, gazete getirilmesini yasakladılar. Bulgar komünist yöneticileri de faşistlerin başlattığı uygulamayı tamamladılar. Krallık döneminde Bulgaristan'da Türkçe 13 dergi, 67 gazete yayımlanmıştı. Komünist rejimde Türkçe 1 dergi ve 3 gazete çıktı. Sonra bunların hepsi kapatıldı.²³

Sonuç

1878-1989 yılları arasında Bulgaristan'dan Türkiye'ye dört büyük Türk göçü dalgası olmuştur. Bunlardan ilki Osmanlıların 93 Harbi'nde Ruslar karşısında bozguna uğramasının ardından yaşanan 1878 göçüdür.²⁴ Justin Mc Carthy, 1877-1878 Savaşında Bulgaristan'da ölen Müslüman sayısını 260.000, göçe çıkan Müslüman sayısını da 515.000 olarak tespit etmiştir.²⁵

İkinci göç dalgası Balkan Harbi'nde yenilgiye uğrayan Osmanlı Devleti'nin Rumeli'ndeki tüm topraklarını Trakya dışında terk etmek durumunda kalması sonucu 1912-1913 yıllarında

²³ B. N. Şimşir, A.g.e., 20-23; Bulgaristan'da Türk basını ile ilgili geniş bilgi için bk. Adem Ruhi Karagöz, *Bulgaristan'da Türk Basını (1979-1945)*, (İstanbul: Üniversite Matbaası, Beyoğlu Tünel Başı 1945),(tüm eser)

²⁴ “93 Muharececi” Türk göç tarihinin en önemli noktalarından birini teşkil eder. Rusya, Bulgarların azınlıkta bulunduğu Tuna ve Edirne vilayetleri üzerinde kendisine bağlı bir Milli Bulgar Devleti kurmak için 1877-1878 Savaşını başlattı. Savaş esnasında silahtan arındırılarak müdafaasız hale getirilen Müslüman halka karşı silahlı Bulgarlar, Don Kazakları ve Rus askerleri genel bir katliam hareketine giriştiler. Harmanlı, Eskizağra ve Bela Ormanı katliamları bu siyasetin en bariz misalleridir. Öte yandan, Türk gayr-i menkulleri Bulgarlar tarafından işgal edilmiştir. Böylece, Türk muhacirlerin savaş sonrası geri dönüş yolları tamamen kapatılmıştır. N. İpek, A.g.e., 237.

²⁵ J. McCarthy, A.g.e., 374(Tablo:30).

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/ 10 Fall 2014

gerçekleşmiştir. Yüzyıllardır Rumeli’de yaşayan on binlerce Müslüman nüfus katliama, çeşitli baskı ve mezalime uğratıldı. Bu dönemde Bulgar zulmü şiddet açısından ilk sırada yer alır.²⁶ Sadece Edirne’de 225.000’den fazla Müslüman, Bulgar ordusunun esareti altında açlıktan hayatını kaybetti.²⁷

Üçüncü büyük göç, İkinci Dünya Savaşı sonrası sosyalist rejime geçen Bulgaristan’ın tarım arazilerini devletleştirmesi ve Türkiye’nin Kore Savaşı’na katılması sebebiyle Moskova’dan Bulgar devletine yöneltilen, Türkiye’ye misilleme amaçlı Türk göçünün teşvik edilmesi talebi sonucu 1950-1951 yılları arasında yaşanan göçtür.²⁸ Özer ailesi de bu göç dalgası ile Türkiye’ye gelmişlerdir.

Dördüncü ve en son göç dalgası ise 1989 senesinde Bulgar devletinin asimilasyon politikalarına tepki olarak gerçekleşmiştir.²⁹

Bu çalışmada, XX. Yüzyılın ilk yarısında Balkanlarda Türk nüfusun yoğun olduğu bir ülkede, Bulgaristan’da yaşananlardan ve bir Türk ailesinin Türkiye’ye göçü bağlamında çekilen çile ve sıkıntılardan küçük bir kesit ele alınarak incelenmiştir. Bulgaristan’daki komünist rejim buradaki Türk azınlığa baskı ve eritme politikalarının son örneğini, Aralık 1984 tarihinde başlattığı isim değiştirme zorbalığı ile göstermiştir.³⁰ Bu sebepten 1989 yılında bir milyon kadar Bulgaristan Türkü, bir kez daha Türkiye’ye ve başka ülkelere göç etmek zorunda kalmıştır.

Sovyetler Birliği’nin komünist rejimi tasfiye etmeye karar verdiği 1989 yılında, Bulgaristan’da diktatör Jivkov yönetimi de istifa etmiştir. Bu tarihten itibaren Bulgaristan’da serbest liberal bir rejim kurulmuştur. Umulur ve temenni edilir ki, bugün Avrupa Birliği üyesi olan Bulgaristan’daki Türklerin dramı da son bulmuş olsun.

KAYNAKÇA

- ACAROĞLU, M. Türker, *Bulgaristan Türkleri Üzerine Araştırmalar*. (Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yay., 1999).
- AKKAYAN, Taylan, *Göç ve Değişme*, (İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yay. 1979).
- BULUT, Sedef “Sovyet Tehdidine Karşı Güvenlik Arayışları: I. ve II. Menderes Hükümetlerinin(1950-1954) Nato Üyeliği ve Balkan Politikası, *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, Sayı: 41, Mayıs 2008, 35-61.
- DEDE, Abdürrahim (Haz.), *Bulgaristan’daki Müslüman Türkler’in Dramı – The Tragedy Of the Muslim Turks in Bulgaria*, (İstanbul: Türkiye-Suudi Arabistan Dostluk ve Kültür Derneği Yay., 1985).

²⁶ Bu konuda geniş bilgi için bkz. Sibel Orhan, *Balkan Savaşlarında Türklere Yapılan Bulgar Mezalimi*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), (T.C. Mustafa Kemal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hatay 2008), 32-83.

²⁷ Cevdet Küçük, “Balkan Savaşı”, *İslam Ansiklopedisi*, c. 5, (İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yay. 1992), 25. J. McCarthy’nin tespitine göre Balkan Savaşlarında bölgenin tümünde ölen Müslüman sayısı 1.450.000, göçe çıkan Müslüman sayısı ise 410.000’dir. J. McCarthy, A.g.e., 374(Tablo:30).

²⁸Bu göç dalgasının gerekçeleri hakkında geniş bilgi için bkz.,Sedef Bulut, “Sovyet Tehdidine Karşı Güvenlik Arayışları: I. ve II. Menderes Hükümetlerinin(1950-1954) Nato Üyeliği ve Balkan Politikası, *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, Sayı: 41, Mayıs 2008, 35-61.

²⁹ B. Şimşir, a.g.e., 17

³⁰Abdürrahim Dede, *Bulgaristan’daki Müslüman Türkler’in Dramı – The Tragedy Of the Muslim Turks in Bulgaria*, (İstanbul: Türkiye-Suudi Arabistan Dostluk ve Kültür Derneği 1985), 54

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/10 Fall 2014

- ERDOĞAN, Fahrettin, *Türk Elllerinde Hatıralarım*, (Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yay., 1998).
- EREN, Ahmet Cevat, *Türkiye'de Göç ve Göçmen Mes'eleleri*, (İstanbul: Nurgök Matbaası 1966).
- HALAÇOĞLU, Yusuf, "Osmanlı Dönemi", *Bulgaristan Maddesi, İslam Ansiklopedisi, cilt.6*, (İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yay. 1992), 396-399.
- İNALCIK, Halil, *Tanzimat ve Bulgar Meselesi*, (Ankara: Türk Tarih Kurumu Yay., 1943).
- İPEK, Nedim, *Rumeli'den Anadolu'ya Türk Göçleri (1877-1890)*, (Ankara: Türk Tarih Kurumu Yay., 1994).
- KARAGÖZ, Adem Ruhi, *Bulgaristan Türk Basını (1879-1945)*, (İstanbul: Üniversite Matbaası-Beyoğlu Tünel Başı, 1945).
- KARATAŞ, Yakup, "Rumeli Vilayetleri Örneğinde Osmanlı Devleti'nin Çatışma Çözüm Politikaları/Ottoman Policies on Resolving the Conflicts with the Examples of Rumelia Provinces", *TURKISH STUDIES- International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic- ISSN:1308-2140*, (Prof. Dr. Ahmet Topaloğlu Armağanı -Tarih-), Volume 9/7, Summer 2014, www.turkishstudies.net, Doi Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.6371>, pp. 397-410.
- KESKİOĞLU, Osman, *Bulgaristan'da Türkler(Tarih ve Kültür)*. (Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., 1985).
- KOHN, Hans, *Panslavizm ve Rus Milliyetçiliği*, Çev. Ağâh Oktay Güner, (İstanbul: Kervan Yayınları, 1983).
- KURAT, Akdes Nimet, *Türkiye ve Rusya(1798-1919)*, (Ankara: A.Ü. Dil ve Tarih Coğrafya Fak. Yay. 1970).
- KURAT, Akdes Nimet, "Panslavizm", *AÜ. Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi, C. 1, Sayı. 2-4*.
- KURAT, Akdes Nimet, *Rusya Tarihi, Başlangıçtan 1917'ye Kadar*, (Ankara: Türk Tarih Kurumu Yay. 1987), 2. Baskı.
- KUYUCUKLU, Nazif, "Osmanlı Öncesi", *Bulgaristan Maddesi, İslam Ansiklopedisi, cilt.6*, (İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yay. 1992), 394-396.
- KUYUCUKLU, Nazif, "Bağımsızlık Dönemi", *Bulgaristan Maddesi, İslam Ansiklopedisi, cilt.6*, (İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yay. 1992), 399-401.
- KÜÇÜK, Cevdet, "Balkan Savaşı", *İslam Ansiklopedisi, cilt. 5*, (İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yay. 1992), 25.
- MCCARTHY, Justin, *Ölüm ve Sürgün*, Çev. Bilge Umar, (İstanbul: İnkılap Kitabevi Yay., 1998), 3. Baskı.
- ORHAN, Sibel, *Balkan Savaşlarında Türklere Yapılan Bulgar Mezalimi*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), (T.C. Mustafa Kemal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hatay 2008).
- ÖZER, Mümin, *El Yazması Notlar*, 1965.
- SEZEN, Tahir, *Osmanlı Yer Adları (Alfabetik Sırayla)*, (Ankara: T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Yay., 2006).
- ŞEREFİLİ, Ahmet Şerif, *Bulgaristan'daki Türkler(1879-1989)*, (Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yay., 2002).

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/10 Fall 2014

ŞİMŞİR, Bilal N., "Bulgaristan Türkleri ve Göç Sorunu", *Bulgaristan'da Türk Varlığı, Bildiriler, (7 Haziran 1985)*, (Ankara: Türk Tarih Kurumu Yay., 1992)

ŞİMŞİR, Bilal N., *Rumeli'den Türk Göçleri*, cilt. II (Ankara: Türk Tarih Kurumu Yay., 1989), 1. Basım.

ŞİMŞİR, Bilal N., *Bulgaristan Türkleri(1978-1985)*, (Ankara: Bilgi Yayınevi 1986).

TOPÇUBAŞI, Arslan, *Batı ve Şark Meselesi*, (Ankara: Gökçe Ofset 1997).

ZÜRCHER, Erik Jan, *Modernleşen Türkiye'nin Tarihi*, (İstanbul: İletişim Yay., 2001), 11. Baskı

http://www.turkebilgi.com/ansiklopedi/bulgaristan_tarihi (internet erişim tarihi:14.07.2013)

<http://tr.wikipedia.org/wiki/Bulgaristan>(internet erişim tarihi:14.07.2013).

<http://www.yenisafak.com.tr/gundem/mumin-dede-askere-gidiyor-382281>(internet erişim tarihi: 02.09.2014)

<http://www.aksam.com.tr/guncel/turkiyenin-en-yasli-askeri-hayatini-kaybetti/haber-311843>(internet erişim tarihi: 02.09.2014)

EKLER:

EK-1

Mümin Özer'in nüfus cüzdanı:

TÜRKİYE CUMHURİYETİ NÜFUS CÜZDANI	
	
SERİ NO: V07	№: 142733
T.C. HİZMET NO: 21682586996	
SÖZÜM ADI: ÖZER	
ADI: MÜMİN	
BİREYİ ADI: HASAN	
ANNA ADI: AYŞE	
DOĞUM YERİ: FİLİBE	DOĞUM TARİHİ: 00.00.1927

PROBLEM NO	DEM	KAN GRU
EVLİ	İSLAM	-
İL: BURSA	İLÇE: OSMANGAZI	
MAHALLE - KÖY: ELMASBAHÇELER		
CİLT NO: 0027	AİLE SIRA NO: 00812	SIRA NO: 0003
YETİLDİĞİ YER: OSMANGAZI	VERİLEŞ NEDENİ: KAYIP	
KAYIT NO: 12-5633	VERİLEŞ TARİHİ: 13.02.2002	
ADIFE VATANSEVER SÖZLÜPERS		
		
NECLA KAYA NÜFUS MÜDÜRÜ		
EMNEKİ SÖZÜM		

Bursa
05352870276
Mümin Özer

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/10 Fall 2014

EK-2

Mümin Özer'in kendi el yazısı ile verdiği bilgiler:

Mümin Özer

1950 Bursa

Edirne elinden Bursaya serbest göçmen edildik. 21 Yaşındaydım.
Bulgaristanda ortaokulu bitindim. (1945'te) 21.12.1950

Bursa'nın Yıldırım mahallesine geldik 1945-1950
1944 komünist rejim geldi. 6 sene komünist rejimi altında yaşadık. Manifatura
dükkanında babamın yanında çalıştım.

Bursa'ya annem, babam, babaannem, eşim, dört kardeşim vardı. 200-250 kişi gelmiş
ti.

Bursada 1950 senesinden tornacılık yapmaya başladım. 1951-1976'ya kadar
çalıştım. Almanya'ya gittim. 16,5 sene kaldım

1965'te gittim geri geldim. 3 sene çalışıp. Tebrar ailece çocukları almak şartıyla
Almanya'ya döndüm.

1984'te Temelli Türkiye'ye döndüm.

1984'ten -2007'ye kadar Tokuma Fabrikası kurub işlettilik.

4 çocuğum var. 5 oğlan. 2 kız.

Elimdeki hatıralarımı 1965 yılında Almanya'da kaleme aldım.

Mümin Özer
0539 284 02 46

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/ 10 Fall 2014

EK. 2**Mümin Özer'in askerlik haberi:****Mümin Dede, 'askere gidiyor'³¹****Bursa'da yaşayan 85 yaşındaki Mümin Özer, yıllar önce Bulgaristan'da yaşaması nedeniyle Türkiye'de askere gidemedi.**

BURSA (AA) | 09 MAYIS 2012, 11:35

Bursa'da yaşayan 85 yaşındaki Mümin Özer, yıllar önce Bulgaristan'da yaşaması nedeniyle Türkiye'de askere gidemedi. Bu nedenle vicdanen rahatsız olan Özer, yaptığı başvuru üzerine, engelli vatandaşlarla bir gün temsili askerlik yapacak olmanın mutluluğunu yaşıyor.

Mümin Özer, yaptığı açıklamada, 1950'de Bulgaristan'dan Türkiye'ye göç ettiğini, Türk ordusunda askerlik yapamamasının her zaman içinde bir ukde olarak kalmasından dolayı bu yola başvurduğunu söyledi.

Hayatında 3 mutlu gün olduğunu belirten Özer, 'Bunlardan birincisi Bulgaristan'dan Türkiye'ye ayak bastığım gün, ikincisi ise torunumu komando olarak gördüğüm gün, üçüncüsü ise benim askere kabul edildiğim gündür' dedi.

Bulgaristan'da yaşadığı dönemlerde ve Almanya'da çalıştığı zamanlarda çok vatan hasreti çektiğini anlatan Özer, bu durumun kendisine vatanın ve al yıldızlı bayrağın ne kadar önemli bir şey olduğunu öğrettiğini söyledi.

Askerlik yapmak üzere başvurma hikâyesini anlatan Mümin dede, şunları kaydetti:

'Hastaneye gittiğimde iki asker yanıma oturmak için izin istedi. Ben de onları buyur ettim. 'Siz ne kadar şanslı insanlarsınız, bu vatana askerlik yapıyorsunuz' dedim. Onlar da 'Amca sen askerlik yapmadın mı?' diye sordular. Ben askerlik yaptığımı ama Bulgaristan'da askerlik yaptığımı bu yüzden şanssız olduğumu söyledim. Beni bugün askere alsalar gideceğimi söyledim. Askerlerden biri benden telefon numaramı istedi. Benim bu isteğimi komutanına iletceğini söyledi. Komutan, benim askerlik şubesine başvurmamı, engelli vatandaşlarla beraber bir günlüğüne askerlik yapabileceğimi söyledi. Ben de hemen ertesi gün askerlik şubesine başvurdum.'

Türkiye'de askerlik yapamadığı için kendisini vicdanen rahatsız hissettiğini söyleyen Mümin Dede, 'Askere gidecek gençlere tavsiyem, gururla bu bayrağa hizmet etmeliler' dedi.

Duygusal anlar

Askerlik başvurusu kabul edilen ve yarın Bursa'da temsili olarak engelli vatandaşlarla askerlik yapacak olan Özer, Bursa Merinos Kültür Merkezi'nde düzenlenen asker eğlencesine katıldı.

Eline kına yakılan Mümin Dede, oğulları tarafından omuzlara alındı ve 'en büyük asker, bizim asker' nidalarıyla havaya atılıp tutularak, gençlerin hissettiği heyecanı yaşadı.

Programda oldukça duygulanan Mümin Özer, göz yaşlarına hâkim olamadı

³¹ [http://www.yenisafak.com.tr/gundem/mumin-dede-askere-gidiyor-382281\(02.09.2014\)](http://www.yenisafak.com.tr/gundem/mumin-dede-askere-gidiyor-382281(02.09.2014))

Jan 4 2014

یا قوتلار بر صیور لر قوتلار بولسا کورلرند ه جانان واریم بر باقیسه طرفت کیم یا قوتلار
 یلیردی اولاره کویدم بر آرزو آیم یلدیقه صحران کویونون ایلک او قوتلار یاننده یوزلریم یا قوتلار
 لوبوقا کشاریمیزن طویلدنیم کوردیک و او قوتلار یاننده شوم اغانا کیمک 10 یانلارند ه بر قیزی
 اردن ناصیل بولسا کورلرند ه فیلا یاریم او قوتلار دوغرو قوشدی او قوتلار بطون
 دیر ه کنه صهار یلدر بولسا ییتیشدی قیز جفتی دیر ه کنه قویاریم چالیسور لر قوتلار
 یز جفت آیم ما یانین سوکیان او قوتلار دیر ه حایقیر یوردن بوقیر جفت اولارکن اولارن بولون
 لوبوقا کشاریمیزن اغانلردن . قیزی آرا کورلرند ه آلا ریم یولا دوام ایلیار + یاریم ساعت
 سوکره قارا قوتلار یاننده وار دیم اولاره بر چورم کویاریم ده کتیر یلم سوکون کیده جاک عامه لر
 نایسید شوم . هکین آهیمه قاسیونلر ه دلور دور و بردها صملکت دو نیم جاک شرطیل بوزدیم
 اولار قوتلار یلدر . اُسکن بولغا ستانک اُل ناقضاسنک بر کونیز یلدر یلدر . اولارنک امنیت
 قدری بولون سوکونلر بر آلا ناطویلدیم آرتیم سزک یاسینیا جفتک صملکت بولسیدر
 اغانا یولین قوتلار آلنده سیکر دیم . کویده چالیس جمل پارا قانانا جیم بر ایسه بری لوبوم
 حیمه بویلم بریشان و طینده نام بر لوبوم سنه کیدی . آهیمه ت مقاصت جنت اولسون
 ا همتان آدان منده رهس لور کیده ده مو قیرا ~~یاسینیا جفتک یانلار~~ ~~دولت ایلار~~ ~~سنه اُل آلدن~~
 یلک لکه قی بولغا صمانده کن تورک عیر قداش ایل طقدن . بولغا ره حکومت ایل آتلمر سنه
 یلدر . بولغا ره حکومت ایلدن ایلدی کیم تورکیم ایلیم ایسه کیده بیلر . بوسو ججان هبردی
 اولان اغانا کیم در حال مر جاتین یا جیم 15 - 20 کون ایچیده یاسا یورت ~~حاکم~~ ایشاملر
 بیریسه آللهک یار دیم ایل و ایل وطنه قا ووششدر . ا همتان با با جیم ده بوسو ججان
 هبردی دو یار دو یار ~~ایلک~~ اولاروم قظا صرک قایما قادیفنه یا صا یورت ایچیه
 بر جعاتنی یلدر . بر چورم کویولر کال قاشید شدری فقط یاسما دان قور قما ده یا صا یورت
 ایشاملرین بیری دی . بولون حطیر لقا ییزی بیری دیک . ا قاصیم 1950 مار کینده
 اجدادیمیزن هزار لرین بولغا ره طویرا قارنده بر اقصا یا مجبور قدریم عیر قداش لرین قوجاق آجان
 انا و طنزه دوغرو هر هکت آندیک . بر آهیم قاسیونده ~~تورک~~ ~~عائله~~ سی اولاروم یولا
 یقیدیم بیکریم دقیقه له بر کیدی نه صحران یوکک بر داغک تپه سنه طرماندیم یا ننده کن
 6 یا شیده کن اختیار یوسف اغانا و عائله کی اغانلرغه بئشد دیر آرتیم بردها ~~صملکت~~ صملکت
 نوره صملکت چونکی ~~تپه~~ ~~نک~~ آرقاسنه کچینه صملکت کور و طیه جکدی . ا همتان با با جیم فاده
 سنه باوم دیور لردی . فقط با با ملک او صملکتنه جان یا عتدی سوکون کیتدی
 و غلونی و طور و نارین سوکون کور مشاردی . هکین ~~تپه~~ ~~نک~~ ~~نوره~~ سن آلنده اطلار دی
 هره قادر او صملکتده یا شاما هویک قاطا مشدی . یوکک ~~تپه~~ ~~نک~~ ~~نوره~~ ~~نک~~ 3

Sahife 3

1927 yılında İstanbul'da doğdum. İlk eğitimimi İstanbul'da başladım. İlkokul, ortaokul ve liseyi İstanbul'da okudum. Liseyi bitirdikten sonra İstanbul'da öğretmenlik yaptım. 1945 yılında İstanbul'dan göç ederek Bulgaristan'a geldim. İlk olarak Sofya'da öğretmenlik yaptım. Daha sonra Plovdiv'e göç ettim ve burada öğretmenlik yaptım. 1948 yılında Plovdiv'den göç ederek Burgas'a geldim ve burada öğretmenlik yaptım. 1950 yılında Burgas'tan göç ederek Sofya'ya geldim ve burada öğretmenlik yaptım. 1952 yılında Sofya'dan göç ederek Plovdiv'e geldim ve burada öğretmenlik yaptım. 1955 yılında Plovdiv'den göç ederek Burgas'a geldim ve burada öğretmenlik yaptım. 1958 yılında Burgas'tan göç ederek Sofya'ya geldim ve burada öğretmenlik yaptım. 1960 yılında Sofya'dan göç ederek Plovdiv'e geldim ve burada öğretmenlik yaptım. 1963 yılında Plovdiv'den göç ederek Burgas'a geldim ve burada öğretmenlik yaptım. 1966 yılında Burgas'tan göç ederek Sofya'ya geldim ve burada öğretmenlik yaptım. 1969 yılında Sofya'dan göç ederek Plovdiv'e geldim ve burada öğretmenlik yaptım. 1972 yılında Plovdiv'den göç ederek Burgas'a geldim ve burada öğretmenlik yaptım. 1975 yılında Burgas'tan göç ederek Sofya'ya geldim ve burada öğretmenlik yaptım. 1978 yılında Sofya'dan göç ederek Plovdiv'e geldim ve burada öğretmenlik yaptım. 1981 yılında Plovdiv'den göç ederek Burgas'a geldim ve burada öğretmenlik yaptım. 1984 yılında Burgas'tan göç ederek Sofya'ya geldim ve burada öğretmenlik yaptım. 1987 yılında Sofya'dan göç ederek Plovdiv'e geldim ve burada öğretmenlik yaptım. 1990 yılında Plovdiv'den göç ederek Burgas'a geldim ve burada öğretmenlik yaptım. 1993 yılında Burgas'tan göç ederek Sofya'ya geldim ve burada öğretmenlik yaptım. 1996 yılında Sofya'dan göç ederek Plovdiv'e geldim ve burada öğretmenlik yaptım. 1999 yılında Plovdiv'den göç ederek Burgas'a geldim ve burada öğretmenlik yaptım. 2002 yılında Burgas'tan göç ederek Sofya'ya geldim ve burada öğretmenlik yaptım. 2005 yılında Sofya'dan göç ederek Plovdiv'e geldim ve burada öğretmenlik yaptım. 2008 yılında Plovdiv'den göç ederek Burgas'a geldim ve burada öğretmenlik yaptım. 2011 yılında Burgas'tan göç ederek Sofya'ya geldim ve burada öğretmenlik yaptım. 2014 yılında Sofya'dan göç ederek Plovdiv'e geldim ve burada öğretmenlik yaptım. 2017 yılında Plovdiv'den göç ederek Burgas'a geldim ve burada öğretmenlik yaptım. 2020 yılında Burgas'tan göç ederek Sofya'ya geldim ve burada öğretmenlik yaptım.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/ 10 Fall 2014

Sahife: 4

بناز کیتدیگده (21.12.950) تار کینده شریعت قانلاریا صولانسه عزیز واطلان طویلاقون
آدیرنه غارینه آیاقه باصدیسه، بزرگی باغریه باهوان ~~طاطا~~ واطله لاشلرینر و حکومت
آمورری بزرگی بر میسافر کین قارشیل دیار حسنه چو جوم و احیایرری لکچ ارجیتنه ده
لارنده طوطیه تیره نده ایندی دیار، عسکریم ~~تخلیسی~~ صافره حاشنه سنن برلندی دیار
3 کون اولده قالدیم اولده بشل بورجه ایکان ایدیلدیکن و بورجه برلندیکن
15 سنن شان سنره قان بایرا نهمز آلنده میللتی برابر کور و سر پست
باشادیم، ههکان کور دوغور سوغه کین بولفار ستانده کن آساره ته آلنده یا شادیم
او قور قونچ کونلر میزی اولونمده صولور مانده بو آلمانیا یا ایسچو کیتنه سنه سن جیتدی
بیکارم واطلان شری آنا یوردون نده صولور یولور نده آهیر دیم، بئده بو ایست ششوی
یتدیکن، بولور کور کور کورلور یا صایورت و صایینه ایسکری میزیتدیکن و 23 مارت
196 تار کینده ههکان کون 75 یاشنده جانم آنته جهن و کویورک یاشنده بابا شفقا نه محتاج
ولون سویمن چو جوقا کین یوج تاکریه آمانته ایدر رک کوزل بورجه نده آیریلدی
ایستانبول کلدیم کی ساعت 3 زاده لرنده دیلاره دهستان اولون تاریخی ایستانبولده
آور و یا یاد و غور هره کت ایتدیکن 24 مارت کور شنبه کون ساعت (11) ده کور کولیم
عنت واطنری ترک ایدر رک صریح کور کور کور کور کور کور کور کور کور کور کور کور کور
آنا واطنه کور ایدر کور میچ کور کور کور کور کور کور کور کور کور کور کور کور
بشاری عطریم کور، حیثیه قرا حیثیه قرا آغور یاروم عنت واطنه باقا باقا دویم ده صولور
سرتن ایدر کور قار تیره ن بزرگی واطننه اوزا قند سدر دیم، یولچو آرقا کلدیم
بنی کلام ایتمه چالیشور کور آغورم آرقا کلدیم بئده سنه کین چو جوقا کین بر قوب
دیدور کور کور کور کور کور کور کور کور کور کور کور کور کور کور کور کور کور
باید سکر دیلر بیکر بنی آکلور ایچ آکلور یا آکلور یا آکلور یا آکلور یا آکلور یا
آرقا کلدیم به 15 سنه اول قور کور بولفار ایدر کور کور کور کور کور کور کور کور
لیق کیم ایدر کور کور کور کور کور کور کور کور کور کور کور کور کور کور کور کور
غبت طوتا ده محمد هیک کور کور کور واطنه قاوروشوچ سویر کور بشاری واطنه مللته
وهریمه قاوروشوریم 15 سنه بر قنده ایچنده واطنه سو کیندی میللتی یا شامانک
وهریمه کور کور کور کور کور کور کور کور کور کور کور کور کور کور کور کور
دیدور کور آرقا کلدیم به بونک ایچمه آغوریم دیدیم یولچو آرقا کلدیم حقیق
آرقا کلدیم دیدیم، بعضی لیده بهله آرای آدیور کور کور کور کور کور کور کور کور
ویدیم یولورده دوام ایتدیکن کون 2 لیده آلمانیا نلک موئیم شمدینه وار دیم 5

EK. 4

Mümin Özer'in vefat haberi:

Türkiye'nin 'en yaşlı askeri' hayatını kaybetti³²

29 Mayıs 2014 Perşembe - 15:36 - Aksam.com.tr

Bursa'da oturan ve önceki yıl Türkiye'nin, 85 yaşında askerliğini yapması ile tanıdığı Mümin Özer yaşamını yitirdi

Bulgaristan'dan 1950 yılında göç eden Mümin Özer, 2012 yılında, engellilerin sembolik olarak 1 günlük askerlik uygulamasından yararlanarak, Türkiye'nin en yaşlı askeri oldu. Törende üniforma giyen ve asker selamı veren Mümin Dede, Bulgaristan'dan göç ettikten sonra askerlik yapmadığını ve böyle bir imkân çıkınca değerlendirmek istediğini söylemişti.

³² [http://www.aksam.com.tr/guncel/turkiyenin-en-yasli-askeri-hayatini-kaybetti/haber-311843\(02.09.2014\)](http://www.aksam.com.tr/guncel/turkiyenin-en-yasli-askeri-hayatini-kaybetti/haber-311843(02.09.2014))

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/ 10 Fall 2014

8 aydan bu yana kanser tedavisi gören ve merkez Osmangazi İlçesi İstiklal Mahallesi'ndeki evinde 27 Mayıs salı günü yaşama veda eden evli ve 7 çocuk babası Mümin Özer'in cenaze törenine, ailesinin yanı sıra askeri yetkililer de katıldı. Törenin ardından Mümin Özer'in cenazesi Hamitler Kent Mezarlığı'nda toprağa verildi. **DHA**

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/10 Fall 2014

